

Informacja pochodząca z pisma od IPN do Rady m.st. Warszawy na temat Anastazego Kowalczyka

Pismo nr SP-074-1(108)/07 z dnia 27.11.2009

„Etatowym komunistycznym funkcjonariuszem partyjnym w okupowanym przez Rosjan Lwowie w 1939 r. był Anastazy Kowalczyk (1908-1943) ps. „Kostek”, „Nastek”. Urodził się w Sosnowcu pracował jako posłaniec, ślusarz i robotnik w hucie szkła oraz fabryce włókienniczej. W 1925 r. został aresztowany za udział w strajku, jednak z uwagi na młody wiek szybko wyszedł na wolność. Od 1927 r. należał do Związku Młodzieży Komunistycznej w Polsce, młodzieżowej przybudówki Komunistycznej Partii Polski, która później funkcjonowała pod nazwą Komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej. Pełnił w nim początkowo funkcję sekretarza komórki, a następnie sekretarza Komitetu Dzielnicowego. Ponownie został zatrzymany przez polską policję we wrześniu 1929 r. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Sosnowcu za działalność antypaństwową został skazany na 3 lata więzienia. Po wyjściu na wolność w 1932 r. nie podejmował żadnej pracy zarobkowej bowiem został etatowym funkcjonariuszem partyjnym, utrzymywanym z funduszy dostarczanych partii z Moskwy. Był sekretarzem Komitetu Okręgowego KZMP w Zagłębiu Dąbrowskim, potem sekretarzem okręgu górnośląskiego tej organizacji. Prowadził aktywną działalność agitacyjną, tworzył dywersyjne komórki KZMP/KPP także w strukturach Wojska Polskiego. W 1933 r. objąć miał stanowisko II sekretarza Komitetu Warszawskiego KZMP, jednak został ponownie aresztowany. Za działalność antypaństwową skazano go łącznie na 8 lat więzienia. Przedterminowo zwolniony w 1939 r. zmuszony został wrócić do Sosnowca i podjąć pracę w Hucie „Będzin” bowiem po rozwiązaniu partii komunistycznej przez Komintern, ZSRR zaprzestął utrzymywania czołowej kadry funkcjonariuszy b. KPP i jej przybudówek.

W 1939 r. przedostał się do zajętego przez Rosjan Lwowa. Tam został zweryfikowany i rozpoczął współpracę z okupacyjnymi władzami sowieckimi. Otrzymał stanowisko dyrektora fabryki wyrobów z metali kolorowych, działał też w Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (MOPR). Jako aktywista partyjny wszedł w skład „Rady Delegatów Ludu Pracującego Miasta Lwowa”, pisał artykuły do kolaboracyjnego polskojęzycznego organu Komunistycznej Partii (bolszewików) Ukrainy „Czerwony Sztandar”. Również w okresie masowej represji, deportacji i terroru aktywnie propagował stalinizm. Wiosną 1941 r., w przededniu niemieckiego ataku na ZSRR, został wysłany do Moskwy. Tam w kierowanych przez NKWD ośrodkach wraz z grupą wyselekcjonowanych działaczy komunistycznych przeszedł szkolenia specjalne, przygotowujące do działalności na terenach okupowanych przez Niemców. Wszedł w skład pierwszej tzw. „Grupy Inicjatywnej”, która po przerzuceniu do Polski w styczniu 1942 r. ogłosiła powstanie PPR.

Z polecenia władz partyjnych Kowalczyk tworzył struktury partyjne PPR na terenie Częstochowy i Piotrkowa Trybunalskiego oraz na Górnym Śląsku. Na przełomie 1942 r i 1943 r. objął funkcje sekretarza Okręgu Warszawskiego PPR. Następnie w czerwcu 1943 r. Komitet Centralny nakazał mu odbudowę rozbitych struktur Obwodu Krakowskiego. Awansował wówczas na zastępcę członka KC PPR, jednak aresztowany przez Niemców 1 grudnia 1943 r. w trakcie śledztwa zażył truciznę i zmarł.”